

คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนภาคอีสาน¹

The Personal Pronoun of Thai-Phuanin Isan Region

ณชาบุญ สิงห์เสนา²

จารุวรรณ เบญจาทิกุล³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำบุรุษสรรพนามของชาติพันธุ์ไทยพวนในภาคอีสานและเพื่อเข้าใจว่าไทยพวนมีการใช้คำบุรุษสรรพนามอย่างไร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม อายุ ได้แก่ 15-25 ปี 35-45 ปี และ 55-65 ปี โดยมีพื้นที่วิจัย 3 แห่ง ได้แก่ 1) หมู่บ้านบุษมอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเลย 2) หมู่บ้านถ่อนอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และ 3) หมู่บ้านโพธิ์ตาก อำเภโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ซึ่งรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์และการบันทึกเทป

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มไทยพวนมีการใช้คำบุรุษสรรพนามทั้งหมด 193 คำ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามบุรุษสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 จำนวน 42 คำ สรรพนามบุรุษที่ 2 จำนวน 95 คำ และสรรพนามบุรุษที่ 3 จำนวน 56 คำ ปัจจัยทางสังคมที่ใช้ในการวิเคราะห์การใช้คำสรรพนาม ได้แก่ เพศและอายุของผู้สนทนากลุ่ม ความเป็นเครือญาติ ความสนิทสนม ความสุภาพ และการแสดงอารมณ์

โดยปัจจัยด้านเพศแบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิง ปัจจัยด้านอายุแบ่งเป็นอายุน้อยกว่าและอายุมากกว่า กลุ่มเพศแบ่งเป็นความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ปัจจัยด้านความสนิทสนมแบ่งเป็นความสนิทสนมและไม่สนิทสนม ส่วนปัจจัยด้าน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

² นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ความสุภาพแบ่งเป็นความสุภาพและความไม่สุภาพ และการแสดงอารมณ์แบ่งออกเป็นอารมณ์พึงพอใจและอารมณ์ไม่พึงพอใจ

ผลการวิจัยยังเผยให้เห็นถึงว่าชาวไทยพวนในภาคอีสานยังคงรักษาและใช้คำบุรุษสรรพนามทั้ง กลุ่มของตนเองไว้นอกจากนี้ยังพบว่ามีการปนคำบุรุษสรรพนามที่มาจากภาษาเลย และภาษาถิ่นอีสานและไทยกลางร่วมด้วย

คำสำคัญ: คำบุรุษสรรพนาม ไทยพวน ภาษาถิ่น

Abstract

This research aims to study the personal pronouns of the Thai-Phuan ethnic group in Isan region and to understand how they use their personal pronouns. The sampling is divided into 3 groups by age; 15-25 years old, 35-45 years old and 55-65 year old. There are 3 areas of this study namely 1) Buhom village, Chiang Khan district, Loei province, 2) Thon village, Ban Phue district, Udonthani province, and 3) Pho Tak village, Pho Tak district, Nong Khai province. The data were collected by questionnaires, informant interview and video recording.

The results were showed that Thai-Phuan people totally used 193 personal pronouns which are classified into 3 types; 42 first person pronouns; 95 second person pronouns and 56 third person pronouns. Social factors analyzed using pronouns; gender and age of interlocutor, circumstance, relative, familiarity, politeness, and emotional expression.

Genders involve males and females. Ages involve younger and older. Circumstance consists formal and informal. Relatives involve relative and non-relatives. Familiarity involves familiarity and unfamiliarity. Politeness involves politeness and impoliteness. Emotion expressions consisted of satisfaction and dissatisfaction.

The research finding was illustrated that Thai-Phuan people in Isan region have remained all 3 types of personal pronouns. In addition, they also have mixed the personal pronouns from Loei sub-dialect, Isan dialect and Central Thai dialect.

Keywords: Personal pronoun, Thai-Phuan, Dialect

1. บทนำ

ภาษาแบ่งออกถึงที่มาของมนุษย์ เนื่องจากในสังคมทุกชนชาติต่างมีภาษาเพื่อใช้ในการสืบทอดวัฒนธรรม จากบุคคลรุ่นหนึ่งไปยังบุคคลรุ่นต่อไป ดังนั้น ในการจำแนกชนชาติ นอกจากจะใช้เกณฑ์ทางประเพณีวัฒนธรรมการแต่งกายแล้ว ภาษายังจัดว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการจำแนกชนชาติในสังคมด้วย สำหรับประเทศไทย แม้จะถือว่าเป็นสังคมที่มีภาษาประจำชาติ คือ ภาษาไทย (Nation Language) ก็ตาม ถ้าพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ หรือถิ่นที่อยู่ของผู้ที่พูดภาษาไทยแล้ว ภาษาไทยสามารถแบ่งภาษาประจำภูมิภาค (Regional Language) หรือภาษาไทยถิ่น (Thai Dialects) จำนวน 4 ถิ่น คือ (เรื่องเดช ปิ่นเชื้อนชิต, 2531:28; สมทรง บุรุษพัฒน์, 2543:27; วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2549: 1) คือ 1) ภาษาถิ่นไทยกลาง (Central Thai Dialect) 2) ภาษาถิ่นไทยใต้ (Southern Thai Dialect) หรือเรียกว่าภาษาปักษ์ใต้ 3) ภาษาถิ่นไทยเหนือ (Northern Thai Dialect) หรือภาษาคำเมืองและ 4) ภาษาถิ่นอีสาน (Isan Dialect)

การแบ่งกลุ่มของภาษาที่พูดในประเทศไทยนอกจากแบ่งตามเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีการแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์อื่นอีก อาทิ เจมาวรีนบราวน์ (Brown, 1965) ได้ใช้เกณฑ์การสืบทอดมาจากภาษาไทดั้งเดิม (Proto Tai) แบ่งภาษาในประเทศไทยเป็น 7 ถิ่น คือ 1) ภาษาไทใหญ่ 2) ภาษาไทยถิ่นเหนือ 3) ภาษาพวน 4) ภาษาไทยกลาง 5) ภาษาผู้ไท 6) ภาษาลาว และ 7) ภาษาไทยถิ่นใต้ ส่วน เจมส์อาร์แชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) ได้ใช้เกณฑ์ทางเสียง แบ่งภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (SWT Dialect) เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ภาษา

กลุ่ม P และ 2) ภาษากลุ่ม PH ซึ่งในกลุ่ม PH ได้แบ่งออกเป็นภาษาย่อย 6 กลุ่ม คือ 1) ภาษาไทยสยาม 2) ภาษาผู้ไท 3) ภาษาไทเหนือ 4) ภาษาพวน 5) ภาษาลาว และ 6) ภาษาไทยถิ่นใต้ (Chamberlain, 1975) การที่ Brown (1965) และ Chamberlain (1975) มีความเห็นสอดคล้องกันในการจำแนกภาษาไทยพวนเป็นภาษากลุ่มหนึ่ง แยกต่างหากจากภาษากลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะการแยกภาษาลาวและภาษาพวนออกจากกันนั้น เนื่องมาจากการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันคือ ในภาษาลาว มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ส่วนภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง (เรืองเดช ปันเขื่อนขัติ, 2531)

ภาษาไทยพวน เป็นภาษาที่อยู่ในตระกูลภาษาไทย (Tai Family) ที่พูดอยู่ที่เมืองพวน ไกล่ทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง ประเทศลาว ดังนั้นภาษาพวนจะมีวงศ์คำศัพท์ร่วมกับภาษาลาวมากกว่าภาษาไทยกลาง จึงมีคำเรียกชาวพวน 2 อย่าง คือ เรียกว่า “ไทยพวน” ในฐานะประชากรในประเทศไทยกลุ่มหนึ่ง และเรียก “ลาวพวน” เพราะเป็นผู้ที่ใช้คำศัพท์ร่วมกันกับภาษาลาว ซึ่งชาวไทยพวนมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศลาวมาก่อน (วิระพงศ์ มีสถาน, 2539: 12) ทั้งนี้ชาวไทยพวนที่พูดภาษาไทยพวนอาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวน 23 จังหวัด (สำนักงานมูลนิธิไทยพวน, มปป: 42) และใน 23 จังหวัดนี้ยังพบว่าชาวไทยพวนในภาคอีสานมีทั้งหมด 3 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดอุดรธานี อำเภอบ้านผือ 2) จังหวัดหนองคาย อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ อำเภอโซ่พิสัย และอำเภอโพธิ์ตาก และ 3) จังหวัดเลย อำเภอเชียงคาน

ทั้งนี้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาภาษาไทยพวนที่พูดในประเทศไทย ในด้านต่างๆ อาทิ ทศโนย อารมณสุข (2521) การเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยพวนกับภาษาไทยมาตรฐาน พบว่า มีทั้งความคล้ายและความต่างกัน ทั้ง 3 ด้าน คือ หน่วยเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ ระบบเสียงภาษาพวนที่พูดโดยคนที่อายุต่างกันและลักษณะการใช้คำศัพท์ของคนสามารถพบได้ว่ารับอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาอื่นที่พูดอยู่ในชุมชนนั้นร่วมด้วย รัชณี เสนีย์ศรีสันต์ (2524) และอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) เรียบเรียงระบบเสียงในภาษาพวน และลักษณะของภาษาลาวพวน มีหน่วยเสียงพยัญชนะหน่วยเสียงสระเดี่ยว หน่วยเสียงประสมและ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ มีลักษณะโครงสร้างของวลีและประโยคคล้ายคลึงกับภาษาไทยมาตรฐาน ชลดา สังวาลทรัพย์ (2534) จารุวรรณสุขปิติ (2532) คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทยพวน มีโครงสร้างและความหมายสัมพันธ์กับเสียง อุณา อารี (2546) คำลงท้ายในภาษาไทยพวนและการใช้คำลงท้าย ปรากฏการใช้คำลงท้ายตามโครงสร้าง พยางค์ คือ พยางค์เดียว สองพยางค์ สามพยางค์และสี่พยางค์ นิรมล บุญซ้อน (2540) และณชาภุญ สิงห์เสนา (2556)

คำบุรุษสรรพนาม เป็นคำที่ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟังและผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำบุรุษสรรพนามไว้ดังนี้ คำบุรุษสรรพนามเป็นคำสรรพนามประเภทหนึ่งในภาษาที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน แบ่งเป็น 3 พวกคือ 1) สรรพนามที่ใช้แทนตัวผู้พูดเอง เรียกว่า “บุรุษที่หนึ่ง” 2) สรรพนามที่ใช้แทนชื่อผู้ฟัง เรียกว่า “บุรุษที่สอง” และ 3) สรรพนามที่ใช้กับคน สัตว์ สิ่งของที่พูดถึงเรียกว่า “บุรุษที่สาม” (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2543:78-82; เปรมจิต ชนวงค์ 2538: 63; กำชัย ทองหล่อ 2543:67)

ทั้งนี้ เฟรค (Frake 1980) กล่าวว่า คำบุรุษสรรพนามยังสะท้อนภาษาของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อสร้างความเข้าใจและเข้าถึง ความคิด ค่านิยม ความรู้ และทัศนคติของคนชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งผ่านวัฒนธรรมทางภาษา ซึ่งเป็นแนวคิดทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethno-semantics) แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นการมองโลกของผู้พูด อย่างไรก็ตาม วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2536) ยังกล่าวถึงความสำคัญของคำบุรุษสรรพนามที่สอดคล้องกันว่า คือ คำบุรุษสรรพนามเป็นคำที่สะท้อนวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ละเอียดอ่อนและความหมายแฝงนั้น ยังแสดงให้เห็นความเป็นตัวตนของผู้พูดว่ามีความสุภาพ อ่อนน้อมและให้เกียรติผู้ร่วมสนทนา รวมทั้งการให้ความสำคัญกับเพศ (Gender) ชายและหญิงซึ่งนับได้ว่าเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในการใช้ภาษา

Cooke (1968 อ้างถึงใน กัลยา ดิงศภัทิย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531:10) ได้ศึกษาคำสรรพนามในภาษาไทย พม่า และเวียดนาม แล้วได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า สถานภาพของผู้พูดผู้ฟังและความสนิทสนมมีบทบาทมากในการใช้คำสรรพนาม

ใน 3 ภาษานี้ Campbell (1996) ได้ศึกษาคำสรพนามในภาษาไทยและพบว่าชื่อเฉพาะตำแหน่งและคำเรียกญาติเป็นคำสรพนามที่ใช้มากในภาษาไทย สอดคล้องกับ Palakornkul (1972) ที่พบว่าคำเรียกญาติ ชื่อ ตำแหน่ง และอาชีพจะใช้เป็นสรพนามบุรุษที่ 2 เป็นจำนวนมาก สำหรับปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดการใช้คำสรพนามนั้น พบว่า สถานการณ์และบริบทในการสนทนา ตำแหน่ง ฐานะ คนที่สนทนาด้วย การเป็นเครือญาติและอายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้การใช้คำสรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 ของครูอาจารย์ในจังหวัดลพบุรีแตกต่างกัน จารุวรรณ พุ่มพฤษ (2525) ส่วน สมชาย สำเนียงงาม (2544) พบว่า การใช้คำสรพนามในภาษาไทยกับแนวคิดเรื่องความสุภาพของบราวน์และเลวินสันนั้นได้รับอิทธิพลมาจากบริบททางสังคม เพศ อายุ ความสนิทสนม และความเป็นทางการ เช่นเดียวกัน โสมพิทยา คงตระกูล (2539) พบว่า การใช้คำบุรุษสรพนามบุรุษที่ 1 ของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเหมือนกันและต่างกัน นอกจากนี้ สุชาติา เจียรพงษ์ (2553) ได้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น คือ ภาษาถิ่นไทยกลาง (Central Thai Dialect) ภาษาถิ่นไทยใต้ (Southern Thai Dialect) ภาษาถิ่นไทยเหนือ (Northern Thai Dialect) และภาษาไทยถิ่นอีสาน (Isan Dialect)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า พื้นที่ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นภาคกลางของประเทศไทย ส่วนภาคอีสานประเด็นดังกล่าวมีการศึกษาน้อย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการใช้คำบุรุษสรพนามของชาวไทยพวนในเขตพื้นที่ภาคอีสาน ได้แก่ 1) หมู่บ้านบุสม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย 2) หมู่บ้านถ่อน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และ 3) หมู่บ้านโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาการใช้คำบุรุษสรพนามภาษาถิ่นแต่ละท้องถิ่นว่าได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับคำบุรุษสรพนาม ของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2543) และ Palakornkul (1972) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ (Linguistics) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามตามบริบททางสังคมของชาวไทยพวนภาคอีสาน และเพื่อเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามของคน 3 ช่วงอายุ ได้แก่ 1) ช่วงอายุ 15-25 ปี 2) ช่วงอายุ 35-45 ปี และ 3) ช่วงอายุ 55-65 ปี ซึ่งเป็นชาวไทยพวนในเขตพื้นที่ภาคอีสาน ได้แก่ 1) หมู่บ้านบุสม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย 2) หมู่บ้านถ่อน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และ 3) หมู่บ้านโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

แหล่งข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวไทยพวนภาคอีสานที่เกิด และอาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนี้ 1) หมู่บ้านบุสม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย 2) หมู่บ้านถ่อน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และ 3) หมู่บ้านโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ไม่รวมเขตพื้นที่อื่น ข้อมูลบางส่วนรวบรวมจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย พจนานุกรมภาษาอีสาน และจากการสนทนากับบุคคลในท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (1970, หน้า 125) ที่ความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 299 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 302 คนเพื่อความเหมาะสมในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง การสุ่มกลุ่มตัวอย่างนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยการนำเอาสัดส่วนของประชากรแต่ละช่วงอายุในแต่ละกลุ่มมาเป็นเครื่องกำหนด เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างของแต่ละช่วงอายุแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามช่วงอายุ

อายุ / กลุ่มตัวอย่าง	ช่วงที่ 1 : 15-25 ปี		ช่วงที่ 1 : 35-45 ปี		ช่วงที่ 1 : 55-65 ปี		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
1. เลย์	23	23	22	22	20	20	130
2. อุดรธานี	17	17	21	21	12	12	100
3. หนองคาย	9	9	15	15	12	12	72
รวม	49	49	58	58	44	44	302

เครื่องมือการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยภาคสนาม (Field Method) ทางภาษาศาสตร์เป็นหลัก ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด และแบบบันทึกเทป

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำบุรุษสรรพนาม หลังจากนั้น เลือกและกำหนดบริบททางสังคมในการใช้คำบุรุษสรรพนามที่สอดคล้องกับบริบทของชาวไทยพวนทั้ง 3 พื้นที่ คือ หมู่บ้านบูนม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และบ้านถ่อน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เพื่อนำมาประกอบในการสร้างแบบสอบถามตามบริบททางสังคมที่กำหนดให้มีจุดมุ่งหมายและตัวแปรที่ต้องการศึกษาประกอบด้วย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามตามบริบททางสังคมที่กำหนดไว้พร้อมทั้ง จัดพิมพ์และนำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรง (Validity) ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามข้อนั้นวัดตามตัวแปรบริบททางสังคมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามข้อนั้นไม่วัดตามตัวแปรบริบททางสังคมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามข้อนั้นไม่วัดตามตัวแปรบริบททางสังคมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

ทั้งนี้ นำแบบประเมินมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามแต่ละข้อกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด โดยใช้สูตร IOC เลือกข้อที่มีคะแนนเฉลี่ย 0.50 ถึง 1.00 เป็นแบบสอบถาม ส่วนข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ก็นำมาปรับปรุงใหม่ และนำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับชาวไทยพวนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำผลการใช้มาประเมินความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8697 ขั้นตอนสุดท้ายทำการปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้ง แล้วจึงนำแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า การใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนภาคอีสาน มีทั้งหมด 193 คำ โดยแยกประเภทของคำบุรุษสรรพนาม ได้แก่ 1) คำบุรุษสรรพนามที่ 1 จำนวน 42 คำ 2) คำบุรุษสรรพนามที่ 2 จำนวน 95 คำ และ 3) คำบุรุษสรรพนามที่ 3 จำนวน 56 คำ ดังนี้

คำบุรุษสรรพนามที่ 1 โดยไม่ได้แบ่งเพศ จำนวน 42 คำ ได้แก่

กู	ช้อย	เฮา	กัน	ผม	อ้าย	พ่อ	อา	นาง	พี่	น้อง
เผื่อ	แม่	อาว	จัน	น้ำ	เอื้อย	หนู	โอย	เรา	เค้า	พ่อตุ้
แม่ตุ้		พ่อลุง		พ่อตา		ช้าน้อย		แม่ยาย		แม่ป้า
อ้ายเคี้ย		แม่ตอง		พ่อตอง		ตุ้มมอน		เอื้อยพะอะ		ตัวช้อย
พ่อน้อย		แม่น้อย		ชื่อ+เล่น		พ่อ+ชื่อลูกคนแรก				
แม่ยาย+ชื่อหลานคนแรก แม่+ชื่อลูกคนแรก										
พ่อตา+ชื่อหลานคนแรก และตุ้มหนุ่ม										

คำบุรุษสรรพนามที่ 2 โดยไม่ได้แบ่งเพศ จำนวน 95 คำ ได้แก่

โต	มึง	เจ้า	เพื่อน	อ้าย	อ่าว	พ่อ	น้ำ	อา	เอ๊ย	เธอ	แม่
น้อง	ยาย	นาง	หนู	ลูก	คุณ	น้อย	แก	สุ	หมอ	เจ้	อ้อต
แอ		ตา		ตัว		ท่าน		อีนี่		บักนี้	
สุเจ้า		แม่มึง		พ่อมึง		แม่ย่า		พ่อปู่		เจ้านาย	
บักหล้า		บักท่า		พ่อไซ้		แม่ไซ้		อิค่า		ตุ้มมอน	
บักอ้าย		เอื้อยเพอะ		อ้ายเคี้ย		อีหล้า		อีน้อย		พ่อตุ้	
แม่ตุ้		ชื่อ+เล่น		พ่อลุง	แม่ป้า	เจ้าของ		บัก+ชื่อ		ผู้ใหญ่	
อบต.		กำนัน		ประธาน		พ่อผู้ใหญ่		พ่อกำนัน			
พ่ออบต.		หัวหน้า		แม่ผู้ใหญ่		แม่กำนัน		แม่อบต.		อีนางน้อย	
ลูกหล้า		น้องไก่อ		อ้ายเขย		ตัวเอง	บักคำ	ท่านประธาน		อบต+ชื่อ	
ลุงผู้ใหญ่		ลุงกำนัน		ลุงอบต.		ท่านผู้ใหญ่		ยาพ่อกำนัน			
ยาพ่ออบต.		ยาแม่ผู้ใหญ่		ยาแม่กำนัน		ยาแม่อบต.		ผู้ใหญ่+ชื่อ		กำนัน+ชื่อ	
แม่น้อย		พ่อน้อย		นาย+ชื่อ		ยาพ่อผู้ใหญ่		ยาย+ชื่อหลานคนแรก			
พ่อ+ชื่อลูกคนแรก				พ่อตา+ชื่อหลานคนแรก		แม่+ชื่อลูกคนแรก					
แม่ยาย+ชื่อหลานคนแรก				ตา+ชื่อหลานคนแรก		ตุ้มมูม					

คำบุรุษสรรพนามที่ 3 โดยไม่ได้แบ่งเพศ จำนวน 56 คำ ได้แก่

มัน	เพิ่น	ซุม	สุ่ม	ลาว	เล่า
จุ่ม	เขา	ไทเฮา	ซุมเขา	สุ่มเพิ่น	อ้ายอันนั้น
ซุมเพิ่น	จุ่มนั้น	พวกท่าน	ซุมโต	หมูลูก	ซumn้อง
หมูโต	หมู่เจ้า	แม่นั้น	พ่อนั้น	อบต.นั้น	หมอนั้น
ท่านนั้น	หมวดนั้น	หมู่นั้น	จู้เจ้า	เผ่า นั้น	บักนั้น
ซumnั้น	สุ่มนั้น	คะเจ้า	พวกนั้น	อินั้น	เล่า นั้น
ผู้นั้น	พ่อตุ้	แม่ตุ้	ไทนั้น	ชื่อ+เล่น	แม่ยายนั้น

พ่อตานั่น	ผู้ใหญ่นั้น	กำนันนั้น	อี+ชื่อผู้หญิง	แม่ป้าอันนั้น	เอี้ยอันนั้น
แม่+ชื่อลูกคนแรก	พ่อ+ชื่อลูกคนแรก			พ่อตา+ชื่อหลานคนแรก	
แม่ยาย+ชื่อหลานคนแรก	พ่อลุงอันนั้น			ตา+ชื่อหลานคนแรก	
ยาย+ชื่อหลานคนแรก	บัก+ชื่อผู้ชาย				

ทั้งนี้ยังพบว่า ชาวไทยพวนภาคอีสานได้ใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 2 มากที่สุด รองลงมาคือ คำบุรุษสรรพนามที่ 3 และน้อยที่สุดคือคำบุรุษสรรพนามที่ 1 อย่างไรก็ตาม ชาวไทยพวนทั้งเพศชายและเพศหญิงใช้คำบุรุษสรรพนามตามบริบททางสังคม ได้แก่ กาลเทศะ เพศ อายุ ความเป็นเครือญาติ ความสนิทสนม ความสุภาพ และการแสดงอารมณ์ โดยคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ตามกาลเทศะ จัดแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพศ คือ แบ่งตามสภาพเพศ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง อายุ แบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ 1) ช่วงอายุ 15-25 ปี 2) ช่วงอายุ 35-45 ปี และ 3) ช่วงอายุ 55-65 ปี ความเป็นเครือญาติ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความเป็นเครือญาติกันและไม่เป็นเครือญาติกัน ความสนิทสนม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ สนิทสนมกันและไม่สนิทสนมกัน ความสุภาพ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ แสดงความสุภาพและไม่แสดงความสุภาพ การแสดงอารมณ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ แสดงอารมณ์พอใจและแสดงอารมณ์ไม่พอใจ และยังพบว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนภาคอีสาน ทั้ง 3 พื้นที่ และ 3 ช่วงอายุ มีการใช้คำบุรุษสรรพนามเหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งแบ่งตามบริบททางสังคม 2 ประเด็น ได้แก่ 1) คนรู้จักกันในสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และ 2) คนไม่รู้จักกันในสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

1. คนรู้จักกัน

ในสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยใช้บริบททางสังคม คือ เพศ ในที่นี้หมายถึงเพศสภาพ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง ซึ่งใช้เป็นตัวกำหนดการใช้คำบุรุษสรรพนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 เพศหญิง

คนรู้จักกันสถานการณ์ที่เป็นทางการตามความสัมพันธ์กันของผู้สนทนา
เมื่อสนทนากับเพศเดียวกัน

“ขอยขอเว้าแต่แม่ผู้ใหญ่ที่คะเจ้าเว้ากันเถื่อก่อนบ่เป็นสังเนะ”
(“ฉันขอพูดหน่อยผู้ใหญ่บ้านที่เขাপูตกันครั้งก่อนไม่มีอะไรหรือ”)

คนรู้จักกันสถานการณ์ที่เป็นทางการตามความสัมพันธ์กันของผู้สนทนา
เมื่อสนทนากับต่างเพศกัน

“ขอยขอเว้าแต่พ่อผู้ใหญ่ที่คะเจ้าเว้ามาเป็นแท้เบ้าะ”
(“ฉันขอพูดหน่อยผู้ใหญ่บ้านที่เขাপูตมาใช้เรื่องจริงหรือ”)

จากตัวอย่างข้างต้น การใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 1 คำว่า “ขอย” ทั้งเพศชาย และเพศหญิงใช้เหมือนกัน และใช้กับผู้ที่มีอายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เพื่อแสดงความสุภาพของผู้พูดทั้งนี้ยังแสดงถึงการ ยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น

ทั้งนี้คำว่า “ขอย” นี้ได้กร่อนมาจากคำว่า “ขำน้อย” หมายความว่า บ่าวข้า ฐานะน้อย ซึ่งแสดงถึงความถ่อมตัวอย่างยิ่ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของ สังคมวัฒนธรรมไทย ที่มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตนและยกย่องให้เกียรติผู้อื่น (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2550.)

ส่วนการใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 2 คำว่า “แม่ผู้ใหญ่” ใช้แทนเพศหญิง ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้ใหญ่บ้านหรือเป็นภรรยาของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งชาวไทยพวน จะเรียกว่า “แม่ผู้ใหญ่” ตามตำแหน่งหรือตามตำแหน่งของสามีเพื่อแสดงความเคารพ นับถือ เช่นเดียวกับคำว่า “พ่อผู้ใหญ่” ซึ่งเป็นบุรุษสรรพนามที่ 2 ที่ใช้แทนเพศชาย ที่มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้กับผู้ที่มีอายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า เพื่อแสดงการยกย่องให้เกียรติตามฐานะหน้าที่และการใช้คำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 3 คำว่า “คะเจ้า” ใช้เหมือนกันทั้งเพศชายและเพศหญิงเมื่อกล่าวถึงบุคคลที่สามหรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึงสามารถใช้กับผู้ที่มีอายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า

ดังนั้น จึงพบว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามในสถานการณ์ที่เป็นทางการเมื่อเพศหญิงสนทนากับเพศเดียวกัน และต่างเพศกัน อายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า จะใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 1 และคำบุรุษสรรพนามที่ 3 เหมือนกัน จะใช้แตกต่างกันคือ คำบุรุษสรรพนามที่ 3 ซึ่งมีการแยกเพศที่ชัดเจน คือ คำว่า “ยาแม่ผู้ใหญ่” และคำว่า “พ่อผู้ใหญ่”

ตัวอย่างที่ 2 เพศหญิง

คนรู้จักกันสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ ตามความสัมพันธ์กันของผู้สนทนา เมื่อสนทนากับเพศเดียวกัน

“เฮาไปก่อนเตอแม่ตุ๋ยาสุลิมบอกแม่เปี้ยเหอแต่”

(“หนูไปก่อนนะยายอย่าลืมบอกแม่เปี้ยให้หน่อย”)

คนรู้จักกันสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ ตามความสัมพันธ์กันของผู้สนทนา เมื่อสนทนากับต่างเพศกัน

“เฮาบไปน่านะพ่อตุ๋บอกพ่อเปี้ยแต่เด้อคิดฮอด”

(“หนูไม่ได้วายนะตาบอกพ่อเปี้ยหน่อยนะคิดถึง”)

จากตัวอย่างข้างต้น การใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 1 คือ คำว่า “เฮา” มีความหมายในภาษาไทยกลางว่า “หนู” ซึ่งผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะใช้สนทนากับผู้ที่มีอายุมากกว่า เพื่อให้เกิดความน่าเอ็นดู ทั้งเพศชายและเพศหญิงจะใช้เหมือน ใช้เมื่อผู้พูดต้องการแสดงถึงความเป็นเครือญาติกัน และไม่เป็นเครือญาติกัน

ทั้งนี้ คำว่า “เฮา” นอกจากจะมีความหมายว่า “หนู” แล้ว ยังมีความหมายว่า “เรา” ซึ่งจะสามารถใช้ได้กับผู้ที่มีอายุเท่ากัน และอายุน้อยกว่าด้วย อีกทั้งยังสามารถพูดได้กับเพศเดียวกันและต่างเพศกัน โดยสังเกตจากบริบทของการสนทนาประกอบ จะแสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีจุดประสงค์ในการพูดและมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมสนทนาอย่างไร

ส่วนคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 2 คำว่า “แม่ตุ๋” จะใช้กับเพศหญิงที่มีอายุมาก และคำว่า “พ่อตุ๋” เป็นบุรุษสรรพนามที่ 2 ที่ใช้กับเพศชายที่มีอายุมาก ทั้งนี้คำว่า “แม่ตุ๋” และ “พ่อตุ๋” จะพบทั้งในคำบุรุษสรรพนามที่ 1 และบุรุษสรรพนามที่ 3 ด้วย อีกทั้งยังพบว่า ทั้ง 2 คำนี้ สามารถใช้ได้ทั้งผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่เป็นเครือญาติกัน และไม่เป็นเครือญาติกัน และคำบุรุษสรรพนามที่ 3 คำว่า “แม่+ชื่อลูกคนแรก” และ พ่อ+ชื่อลูกคนแรก สามารถอธิบายรายละเอียดดังนี้ เมื่อผู้ชายและผู้หญิงแต่งงานกัน และมีลูกคนโตหรือลูกคนแรกชาวไทยพวนจะเรียกชื่อผู้หญิง และชื่อผู้ชาย โดยให้คำนำหน้าว่า “แม่” และ “พ่อ” เพื่อให้เกียรติว่ามีลูกแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องน่ายินดี ดังนั้น จึงเรียกชื่อผู้เป็นแม่และพ่อตามชื่อลูกคนโตหรือลูกคนแรก เช่น ถ้าลูกคนโตชื่อ “เป้ย” ชาวไทยพวนจะเรียกผู้เป็นแม่ว่า “แม่เป้ย” เรียกผู้เป็นพ่อว่า “พ่อเป้ย” เป็นต้น ดังนั้น จากตัวอย่างจะแสดงให้เห็นว่าชาวไทยพวนมีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ ของชาวไทยพวนเอง โดยเฉพาะคำที่ใช้เรียกผู้ที่มีความสัมพันธ์กันในการสนทนา และ ความเป็นเครือญาติจะสะท้อนให้เห็นถึงการใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนด้วย

2. คนไม่รู้จักกัน

ในสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยใช้บริบททางสังคม คือ เพศ ในที่นี้หมายถึงเพศสภาพ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง ซึ่งใช้เป็นตัวกำหนดการใช้คำบุรุษสรรพนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 เพศชาย

คนไม่รู้จักกันสถานการณ์ที่เป็นทางการ เมื่อสนทนากับเพศเดียวกัน

“ผมอยากอู้ว่าเจ้านายมีความคิดพิลังตามาที่เพิ่นเว้ามา”

(“ผมอยากทราบบว่าเจ้านายมีความคิดอย่างไรกับที่เขาพูดมา”)

จากตัวอย่างข้างต้น การใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 1 คำว่า “ผม” ซึ่งเป็นคำบุรุษสรรพนามที่ 1 ในภาษาไทยกลาง ซึ่งชาวไทยพวนได้ยืมคำบุรุษสรรพนามภาษาไทยกลางมาใช้กับภาษาไทยพวน เรียกว่า การปนภาษา (Cord-Mixing) ระหว่างภาษาไทยพวนกับภาษาไทยกลาง อย่างไรก็ตาม คำว่า “ผม” ชาวไทยพวนจะนำมาใช้

ในสถานการณ์ที่เป็นทางการโดยใช้กับคนไม่รู้จักกัน อายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า อีกทั้งยังใช้พูดกับเพศเดียวกัน และต่างเพศกันด้วย และยังแสดงให้เห็นสภาพเพศอย่างชัดเจน คือใช้เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ 1 แทนผู้พูดเพศชายเท่านั้น

ส่วนคำบุรุษสรรพนามที่ 2 คำว่า “เจ้านาย” เป็นคำที่ใช้เรียกผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม เช่น ข้าราชการ เป็นผู้นำ เป็นต้น ทั้งนี้ชาวไทยพวนใช้กับคนที่มีอายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า และใช้กับเพศเดียวกันและต่างเพศกัน และคำบุรุษสรรพนามที่ 3 คำว่า “เพื่อน” เป็นคำบุรุษสรรพนาม เอกพจน์ ที่ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพียงคนเดียวสามารถใช้กับผู้ที่มีอายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า และใช้พูดกับเพศเดียวกันและต่างเพศกันด้วย

ดังนั้น จากตัวอย่างจะสะท้อนให้เห็นว่าชาวไทยพวนนอกจากจะใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนแล้วยังนำคำจากภาษาอื่นเข้ามาใช้ร่วมกับภาษาของตนด้วย

ตัวอย่างที่ 2 เพศชาย

คนไม่รู้จักกันสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ เมื่อสนทนากับต่างเพศกันอายุน้อยกว่า

“พ่อตุ้ขอถามแด่น้อยโออันละท่อเต๋อพ่อค้าเพิ่นไปลีเต๋อ”
(“ตาขอถามหน่อยหนูชั้นโบนั้ราคาเท่าไร คนชายเขาไปไหน”)

ตัวอย่างข้างต้น การใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 1 คำว่า “พ่อตุ้” คือคำที่ใช้แทนตัวผู้พูดที่เป็นเพศชายที่มีอายุมากพูดกับผู้ที่มีอายุน้อยกว่าทั้งเพศหญิงและเพศชาย ทั้งนี้ คำว่า “พ่อตุ้” ยังสามารถใช้เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ 2 และคำบุรุษสรรพนามที่ 3 ได้ ขึ้นอยู่กับบริบทการสนทนา

ส่วนบุรุษที่ 2 คำว่า “น้อย” เป็นคำเรียกผู้ชายหรือผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า เพื่อแสดงถึงความเอ็นดู ทั้งนี้สามารถใช้พูดกับคนรู้จักกันและไม่รู้จักกันได้ด้วย และคำบุรุษสรรพนามที่ 3 คำว่า “เพิ่น” ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ใช้ได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง อีกทั้งยังใช้พูดกับผู้ที่มีอายุเท่ากัน อายุมากกว่า และอายุน้อยกว่าได้ด้วย

ดังนั้นการใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนที่ใช้พูดกับคนไม่รู้จักกัน สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ เมื่อสนทนากับต่างเพศกันอายุน้อยกว่าจะใช้คำบุรุษสรรพนามแทนตัวเองตามเพศและอายุเป็นปัจจัยในการใช้คำบุรุษสรรพนาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมของชาวไทยพวนนับถือความอาวุโสในการใช้คำบุรุษสรรพนาม

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า ชาวไทยพวนภาคอีสานทั้ง 3 พื้นที่ ใช้คำบุรุษสรรพนามทั้งเหมือนและแตกต่างกัน เช่น คำว่า “ซ้อย” พบว่ามีการใช้ของทั้ง 3 พื้นที่ และ 3 ช่วงอายุ ส่วนคำว่า “เฮา” ใช้แตกต่างกัน คือ พื้นที่จังหวัดอุดรธานี จะใช้แสดงความสุภาพ พูดกับคนที่มียาอายุมากกว่า เท่ากันและน้อยกว่า ส่วนจังหวัดเลยและหนองคาย ใช้พูดกับคนที่มียาอายุเท่ากันและน้อยกว่าอย่างไรก็ตาม ชาวไทยพวนยังใช้คำบุรุษสรรพนามตามบริบททางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ความเป็นเครือญาติ ความสนิทสนม การแสดงความสุภาพ และการแสดงอารมณ์ ซึ่งบริบททางสังคมจะสะท้อนให้เห็นการใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนภาคอีสานที่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส อีกทั้งชาวไทยพวนยังมีความอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกิดกับผู้อื่น ซึ่งสะท้อนผ่านคำว่า “ซ้อย” มาจากคำว่า “ซ้าน้อย” หมายถึง บ่าวข้าฐานะต่ำต้อยแสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน และพบว่า จังหวัดอุดรธานี ใช้คำว่า “เฮา” โดยผู้ที่มีอายุน้อยนิยมใช้กับผู้ที่มีอายุมากกว่าเพื่อแสดงความเคารพผู้อาวุโสซึ่งแตกต่างจากคำว่า “เฮา” ที่ใช้จังหวัดเลย และหนองคายที่ใช้กับผู้ที่มีอายุเท่ากันหรือผู้ที่มีอายุน้อยกว่า เป็นต้น

4. สรุปผล

การใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนภาคอีสานผลการวิจัย พบว่าชาวไทยพวนมีการใช้คำบุรุษสรรพนามทั้งหมด 193 คำ โดยแยกประเภทของคำบุรุษสรรพนาม ได้แก่ 1) คำบุรุษสรรพนามที่ 1 จำนวน 42 คำ 2) คำบุรุษสรรพนามที่ 2 จำนวน 95 คำ และ 3) คำบุรุษสรรพนามที่ 3 จำนวน 56 คำ ทั้งนี้ยังพบว่าชาวไทยพวนภาคอีสานได้ใช้คำบุรุษสรรพนามตามบริบททางสังคม ได้แก่ กาลเทศะ เพศ อายุ ความเป็นเครือญาติ ความสนิทสนม ความสุภาพ และการแสดงอารมณ์โดยคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ตามกาลเทศะ จัดแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความเป็น

ทางการและไม่เป็นทางการ เพศ คือ แบ่งตามสภาพเพศ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง อายุ แบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ 1) ช่วงอายุ 15-25 ปี 2) ช่วงอายุ 35-45 ปี และ 3) ช่วงอายุ 55-65 ปี ความเป็นเครือญาติ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความเป็นเครือญาติกันและไม่เป็นเครือญาติกัน ความสนิทสนม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ สนิทสนมกันและไม่สนิทสนมกัน ความสุภาพ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ แสดงความสุภาพและไม่แสดงความสุภาพ การแสดงอารมณ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ แสดงอารมณ์พอใจและแสดงอารมณ์ไม่พอใจ

ทั้งนี้ ชาวไทยพวนภาคอีสานในแต่ละพื้นที่จะมีการใช้คำบุรุษสรรพนามที่แตกต่างกัน เช่น คำว่า “โอย” เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ 1 พบว่า มีการใช้ในพื้นที่ชาวไทยพวน บ้านโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย คำว่า “เผื่อ” “กัน” “ตุ้ม่อน” ซึ่งเป็นคำบุรุษสรรพนามที่ 1 พบในพื้นที่บ้านบุสม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ส่วนคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่พบว่ามีการใช้เฉพาะในพื้นที่จังหวัดเลยคือคำว่า “แอ” “อ้อด” “ตุ้ม่อน” “แม่ยาย+ชื่อหลานคนแรก” “พ่อตา+ชื่อหลานคนแรก” และคำบุรุษสรรพนามที่ 3 ที่พบว่ามีการใช้เฉพาะพื้นที่จังหวัดเลยคือคำว่า “เล่า” “จู้เจ้า” “ตุ้ม่อน” “สุม” “สูเจ้า” “แม่ยาย+ชื่อหลานคนแรก” “พ่อตา+ชื่อหลานคนแรก” ส่วนบ้านถ่อน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีการนำคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยกลางมาใช้ ได้แก่ คำว่า “เรา” “เค้า” ซึ่งเป็นคำบุรุษสรรพนามที่ 1 คำว่า “ตัวเอง” “ตัว” “แก” ซึ่งเป็นคำบุรุษสรรพนามที่ 2 มาใช้ปนกับภาษาไทยพวนด้วย

ผลการศึกษา พบว่า ชาวไทยพวนทั้ง 3 ช่วงอายุ ยังคงมีการใช้รักษาและมีการใช้คำบุรุษสรรพนามภาษาไทยพวนภาคอีสาน ได้แก่ คำบุรุษสรรพนามที่ 1 คำบุรุษสรรพนามที่ 2 และคำบุรุษสรรพนามที่ 3

5. อภิปรายผล

จากการศึกษา การใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนภาคอีสาน พบว่า ชาวไทยพวน บ้านโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย บ้านบุสม อำเภอเชียงคาน

จังหวัดเลย และบ้านถ่อน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีนิยมใช้คำบุรุษสรรพนามที่ 1 ของเพศหญิง และเพศชาย ของผู้ที่มีอายุเท่ากัน นิยมใช้มากที่สุด คือ คำว่า “กู” คิดเป็นร้อยละ 43.38 รองลงมาคือ คำว่า “เฮา” คิดเป็นร้อยละ 31.61 ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า ใช้มากที่สุดคือคำว่า “ซ้อย” คิดเป็นร้อยละ 55.88 รองลงมาคือ คำว่า “เฮา” คิดเป็นร้อยละ 15.44 และผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ใช้มากที่สุดคือ คำว่า “เอื้อย” และ “อ้าย” คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมาคือ คำว่า “ซื่อ+เลน” คิดเป็นร้อยละ 17.6

ส่วนคำบุรุษสรรพนามที่ 2 ของเพศหญิง และเพศชาย ของผู้ที่มีอายุเท่ากัน นิยมใช้มากที่สุดคือ คำว่า “โต” คิดเป็นร้อยละ 46.32 รองลงมาคือ คำว่า “มึง” คิดเป็นร้อยละ 10.29 ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า นิยมใช้มากที่สุดคือ คำว่า “เอื้อย” “อ้าย” คิดเป็นร้อยละ 46.32 รองลงมาคือ คำว่า “เจ้า” คิดเป็นร้อยละ 36.76 และผู้ที่มีอายุน้อยกว่า นิยมใช้มากที่สุดคือ คำว่า “โต” คิดเป็นร้อยละ 42.64 รองลงมาคือ คำว่า “น้อง” คิดเป็นร้อยละ 19.85 และคำบุรุษสรรพนามที่ 3 นิยมใช้ของเพศหญิง และเพศชาย ของผู้ที่มีอายุเท่ากัน นิยมใช้มากที่สุดคือ คำว่า “มัน” คิดเป็นร้อยละ 49.26 รองลงมาคือ คำว่า “เพิ่น” คิดเป็นร้อยละ 22.79 ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า นิยมใช้มากที่สุดคือ คำว่า “เพิ่น” คิดเป็นร้อยละ 52.20 รองลงมาคือ คำว่า “คะเจ้า” คิดเป็นร้อยละ 29.41 และผู้ที่มีอายุน้อยกว่า นิยมใช้มากที่สุด คือคำว่า “มัน” คิดเป็นร้อยละ 30.88 รองลงมาคือคำว่า “เพิ่น” คิดเป็นร้อยละ 28.67

ชาวไทยพวน ให้ความสำคัญกับความเป็นเครือญาติกัน ซึ่งสะท้อนผ่านการใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนพบว่ามีการเรียกญาติที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งพบว่ามีจำนวน 29 คำ ได้แก่ พี่ น้อง เอื้อย อ้าย น้า อา อาว อ้ายเคี้ย เอื้อยเพอะ พ่อ แม่ พ่อ+ชื่อลูกคนแรก แม่+ชื่อลูกคนแรก พ่อลุง แม่ป้า พ่อตา แมยาย พ่อเน้อย แม้น้อย พ่อตอง แม่ตอง พ่อตา+ชื่อหลานคนแรก แมยาย+ชื่อหลานคนแรก พ่อปู่ แม่ย่า พ่อตุ้ แม่ตุ้ ตู้นุ่มและตู่ม่อน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ อังกาบ ผลากกรกุล (1972) ได้สรุปไว้ว่า คำเรียกญาติ (Kinship Terms) เช่น พี่ ป้า เป็นคำบุรุษสรรพนามเฉพาะ คำเรียกญาติ

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลพบว่าชาวไทยพวนทั้ง 3 จังหวัด มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางภาษาดังนี้ จังหวัดเลย ยังคงคำศัพท์ของชาวไทยพวนและรักษาภาษาไทยพวนไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสะท้อนจากการคงคำศัพท์และการใช้ภาษาไทยพวนของผู้ที่มีอายุน้อยที่ยังคงใช้คำศัพท์เหมือนกันกับผู้ที่มีอายุมาก ส่วนจังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยจะใช้ภาษาไทยกลางในการสนทนามากกว่าใช้ภาษาไทยพวน จะใช้ภาษาไทยพวนเมื่อสนทนากับชาวไทยพวนด้วยกัน ซึ่งอาจเกิดจากการศึกษา เพราะว่าในการศึกษานั้นจะต้องใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลักในการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาษาไทยพวนในพื้นที่นี้มีแนวโน้มที่จะสูญเสียคำในภาษาไทยพวน และจังหวัดอุดรธานี พบว่า มีการนำคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยกลางมาใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นชาวไทยพวนที่แวดล้อมด้วยสังคมเมือง การศึกษา และสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ อาจมีผลต่อการใช้คำบุรุษสรรพนามของชาวไทยพวนพื้นที่นี้มีแนวโน้มที่จะสูญเสียคำมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ถึงแม้ว่าจังหวัดอุดรธานีจะมีพิพิธภัณฑ์ไทยพวนเพื่อแสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทยพวนก็ตาม

ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของชาวไทยพวนซึ่งเป็นกลุ่มคนจำนวนน้อยในสังคมที่ใช้ภาษาไทยพวนในการสนทนา ทั้งนี้ชาวไทยพวนจึงรับเอาภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นอื่นมาใช้ในการสนทนาระหว่างคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยพวนกับภาษาไทยถิ่นอื่น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา ดิงศักดิ์ทิพย์, ม.ร.ว. และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2529). การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จตุพร ศิริสัมพันธ์. (2529). สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปาน: การศึกษาตามแนวเชิงคุณภาพ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.

- จารุวรรณสุขปิติ. (2532). ลักษณะของภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชมรมไทยพวน. (2551). ดูหนึ่งมณี. นนทบุรี: พีพีเคดี เอ็นเตอร์ไพรซ์ จำกัด.
- ณชาคุณ สิงห์เสนา. (2556). การใช้คำลงท้ายของชาวไทยพวน : บ้านบุษมอำเภอยะกัง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ติง เจียเฟิน. (2548). การเปรียบเทียบการใช้คำเรียกขานในภาษาไทยกับภาษาจีน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นพวรรณ พันธุมธธา. (2553). ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรมล บุญซ้อน. (2540). การศึกษาคำลงท้ายภาษาพวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เปรมจิตร์ ชนวงค์. (2528). ภาษาศาสตร์สำหรับครู. นครศรีธรรมราช : โครงการตำราและเอกสารวิชาการ. วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.
- รัชนี เสนีย์ศรีสันต์. (2525). การศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบเสียงในภาษาลาวพวนมาบปลาเค้าของผู้พูดที่มีอายุต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนี ศรีสุวรรณ. (2537). ลักษณะภาษาไทยพวนที่จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. (2531). ภาษาถิ่นตระกูลไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิเชียร วงศ์วิเศษ. (2525). ไทยพวน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2526). ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2551). ภาษาไทยถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- วีระพงศ์ มีสถาน. (2539). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์พวน. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- สมชาย สำเนียงงาม. (2544). การเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทยกับแนวคิดเรื่องความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน. วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. 23,2.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2543). ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท.
- สุชาติ เจียพงษ์. (2550). คำบุรุษสรรพนามในลิลิตพระลอ: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคม. วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2551). การศึกษาภาษาถิ่น. นครปฐม : ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โสมพิทยา คงตระกูล. (2539). การจำแนกความต่างตามเพศในการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายบอกความสุภาพของนิสิตคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ทฤษฎีไวยากรณ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2548). ภาษาในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัยวรรณ ตันหยง. (2529). วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคน 3 ระดับอายุในภาษาพวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2531). หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- อุษณา อารี. (2546). คำกริยวิเศษณ์ในภาษาไทยพวน อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- AngkabPalakornkul. (1972). **A Socio-Linguistic Study of Pronominal Strategy in Spoken Bangkok Thai**. Dissertation, Ph.D., University of Texas, Austin.
- Brown, J. (1965). **From Ancient Thai to Modern Dialects**. Bangkok: Social Science Association Press of Thailand.
- Campbell, Russell N. (1969). **Noun substitutes in modern Thai : A study in Pronominality**. In JanuaLinguarum Series Practica. The Hague: Mouton.
- Chamberlain, R. (1975). **A New Look as the History Classification of the Tai Language**. Lanxang Heritage, 5(3), 45-48.
- Frake, Charles. (1980). **Language and Cultural Description Essays**. Stanford University Press.
- Ltd. Yamane, T. (1970). **Statistic : An Introduction for Analysis**. Tokyo: Harper International Education.